Tuula Kock

Hallintovaliokunta
Asiantuntijakuuleminen
hav@eduskunta.fi

Viite: HE 210/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy (Hyvil) kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisessa on havaittu puutteita häiriötilanteissa, jotka kohdistuvat samanaikaisesti useisiin hyvinvointialueisiin ja vaativat useamman kuin yhden hyvinvointialueen voimavarojen käyttöä. Lainsäädännön tarkentaminen näitä tilanteita varten on perusteltua ja välttämätöntä. Esitetyt muutokset ovat tarpeellisia, perusteltuja ja oikean suuntaisia.

Esityksessä häiriötilanteiden johtaminen perustuu pitkälti normaaliolojen johtamiseen, mitä Hyvil pitää kannatettavana lähtökohtana. Esityksessä on valittu malli, jossa yhteistyön johtaminen ja koordinaatio perustuvat sopimuspohjaiseen menettelyyn.

Lakiesitys yhteistoiminta-alueen (YTA-sopimus) sopimusmenettelyn laajentamisesta lisää merkittävällä tavalla YTA-alueen yhtenäistä johtamista, mikä poikkeaa lainsäädännön ja voimassa olevien hallintosääntöjen kirjauksesta. Malli on lähtökohtaisesti kysymyksiä herättävä, sillä esitetyssä muodossa sopimuksella voitaisiin ylittää lainsäädännössä olevaa toimivaltaa. Sopimusta hyväksyttäessä ja sopimusehtoja täytäntöön pantaessa on oltava selkeää, missä tilanteessa johtamisvastuu siirtyisi sopimuksellisesti sovittuun rakenteeseen. Sama koskee ministeriön toimivallan käyttöönottoa ja sen perusteita. Sopimusoikeudellisen menettelyn juridinen asema suhteessa lainsäädäntöön ja voimassa olevaan hallintosääntöön tulee selkeyttää ja varmistaa.

Lakiesitys on muotoitu tavalla, jossa laajennetaan YTA-sopimuksen sisältövaatimusta. Lain 50 a § määrittelee, mistä periaatteista yhteistyösopimuksessa on sovittava. Lakiesitys ei itsessään näin ollen sääntele itse sisältöjä tai edes periaatteita vaan ainoastaan määrittelee ne asiat, ja teemat, joiden periaatteista YTA-sopimuksessa tulee sopia. Jotta sääntely johtaisi kansallisesti halutun suuntaiseen menettelyyn, tulee arvioitavaksi, millä tarkkuudella YTA-sopimuksen sisältöä viimeistään lain täytäntöönpanon yhteydessä ohjeistetaan esimerkiksi mallisäännön avulla.

On perusteltua, että sopimusmenettely toteutetaan jo olemassa olevan sopimusmenettelyn yhteydessä eikä tätä varten toteuteta erillistä prosessia. On kuitenkin huomionarvoista, että YTA-sopimusprosessi on usein hallinnollisesti raskas menettely, jossa on useita osapuolia ja toimielimiä. Sopimuksen sisällön nopeat muutokset ovat ongelmallisia. Lisäksi YTA-sopimus hyväksytään lähtökohtaisesti aluevaltuustossa, jolloin sopimuksen sisällössä tulee huomioida käsittelyn lähtökohtainen julkisuus.

Yhteistyöalueen valmiuskeskus kokoaa hyvinvointialueen tilannekuvatiedot ministeriölle ja muille valmiuskeskuksille. Hyvil ehdottaa kaksisuuntaista tilannekuvan jakamista, jotta yksittäinen hyvinvointialue saa tarvittavan tilannekuvatiedon oman alueensa ennakoinnin ja toiminnan tueksi.

Menettelyssä on varmistettava, että kaikilla järjestämisvastuullisilla hyvinvointialueilla on käytettävissään riittävät ja ajantasaiset tiedot tilannekuvasta ja poikkeuksellisten johtamisratkaisujen perusteista.

Yksityiskohtaisia huomioita:

Esityksen mukaisesti YTA-alueelle mahdollistetaan voimavarojen siirtely yhteistyöalueen sisällä. Hyvinvointialueilla ei ole ylimääräisiä henkilöstöresursseja siirrettäväksi tilanteissa, joissa ns. normaalitoiminnan velvoitteita ei lievennetä. Tämä tulisi huomioida jatkovalmistelussa.

Henkilöstön siirtotilanteita varten tulee selvitettäväksi, miten henkilöstön siirtely toteutetaan työsuhteisen henkilöstön osalta. Myös tämä tulisi huomioida jatkovalmistelussa. Periaatteita hyväksyttäessä tullee ratkaistavaksi myös kustannustenjako ja esim. siirtyvien resurssien aiheuttama kustannustenkorvausmenettely.

Yksityiskohtaisena huomiona todetaan 50 c § kirjaus koskien kansallisen valmiusryhmän kokoonpanoa: ”Valmiusryhmän jäsenelle nimetään riittävä määrä henkilökohtaisia varajäseniä. Edellä 2 momentin 2-4 kohdassa tarkoitettujen valmiusryhmän jäsenten varajäsenineen tulee olla 50 a §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja viranhaltijoita. Varajäsenten määrä muodossa ”riittävä” on kirjauksena avoin ja lisäksi edellyttää täsmennystä siitä, kuka ja mistä organisaatiosta voi olla YTA-alueen edustajan varajäsen tilanteessa.

Tuula Kock
Asiantuntijalääkäri
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy